

Ο νόμος 3900/2010 και η ταχύτητα εκδίκασης φορολογικών υποθέσεων από την επταμελή σύνθεση του Β΄ Τμήματος του ΣΤΕ το έτος 2018

Στο παρόν άρθρο μου δεν θα ασχοληθώ με κάποιο συγκεκριμένο νομικό ζήτημα, αλλά με πτυχή του γενικότερου ενδιαφέροντος θέματος της ταχύτητας της απονομής της διοικητικής δικαιοσύνης. Ένα από τα συνηθισμένα “παράπονα” των μελών της νομικής κοινότητας είναι η καθυστέρηση του Συμβουλίου της Επικρατείας στην επιτέλεση του δικαιοδοτικού έργου του, και τούτο παρά το ν. 3900/2010. Θα προσπαθήσω να εισφέρω κάποια αριθμητικά/στατιστικά στοιχεία από τις εργασίες το 2018 της επταμελούς (μείζονας) σύνθεσης του Β΄ Τμήματος του Δικαστηρίου, στο οποίο υπηρετώ τα τελευταία δέκα χρόνια, ώστε να διαπιστωθεί εάν η γενική εικόνα αντιστοιχεί σε αργοπορία ή σε (ικανοποιητική) ταχύτητα.

Κατά το ημερολογιακό έτος 2018, εκδόθηκαν 82 αποφάσεις από την επταμελή σύνθεση του Β΄ Τμήματος, πολύ περισσότερες από εκείνες που εξέδωσε η επταμελής σύνθεση οποιουδήποτε άλλου Τμήματος (συνολικά εκδόθηκαν 233 αποφάσεις επταμελούς σύνθεσης από τα έξι Τμήματα του Δικαστηρίου).¹ Υπενθυμίζεται ότι η επταμελής σύνθεση εκάστου Τμήματος του ΣΤΕ ασχολείται με τις (κατά τεκμήριο) σπουδαιότερες και δυσκολότερες υποθέσεις, είτε κατόπιν παραπομπής με απόφαση πενταμελούς σύνθεσης του Τμήματος είτε με απευθείας εισαγωγή των υποθέσεων στην επταμελή, με πράξη του/της Προέδρου του Τμήματος. Το Β΄ Τμήμα του Δικαστηρίου αποκαλείται και ως το “φορολογικό” Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεδομένου ότι η βασική του αρμοδιότητα αφορά στις φορολογικές διαφορές, που συνήθως έρχονται ενώπιόν του με αίτηση αναίρεσης. Από τις 82 αποφάσεις της επταμελούς σύνθεσης του Β΄ Τμήματος κατά το έτος 2018, οι 45 αφορούσαν σε φορολογικές υποθέσεις διεπόμενες από τα άρθρα 1 και 12 του ν. 3900/2010, ήτοι υποθέσεις που εισήχθησαν στο Δικαστήριο είτε με πράξη της Επιτροπής του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3900 (πιλοτική δίκη, για ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος) είτε με προδικαστικά ερωτήματα

¹ Από προφανή παραδρομή, στη βάση δεδομένων του Δικαστηρίου καταχωρούνται ως αποφάσεις επταμελούς σύνθεσης και εκείνες που εκδίδονται από μονομελή σύνθεση, επί αιτήσεων δίκαιης ικανοποίησης λόγω καθυστέρησης. Οι αποφάσεις αυτές έχουν αφαιρεθεί, για να προκύψουν τα νούμερα που παραθέτω.

Διοικητικού Εφετείου ή Πρωτοδικείου (άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 3900) είτε με αίτηση αναίρεσης (άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 3900, που επαναλήφθηκε με το άρθρο 15 παρ. 2 του ν. 4446/2016 και τροποποίησε το άρθρο 53 του π.δ. 18/1989, σε σχέση με το παραδεκτό της αίτησης αναίρεσης και, ειδικότερα, το παραδεκτό των λόγων αυτής²). Στον πίνακα που ακολουθεί εκτίθενται ορισμένα αριθμητικά δεδομένα αναφορικά με τις 45 αυτές αποφάσεις.³ Στη δεύτερη στήλη αναφέρεται ο αριθμός της απόφασης. Στην τρίτη στήλη σημειώνεται εάν ο εισηγητής ήταν Σύμβουλος (Σ) ή Πάρεδρος (Π), καθώς και ο αριθμός των σκέψεων της απόφασης, που συνιστά ένδειξη της πολυπλοκότητάς της. Στην τέταρτη στήλη μνημονεύεται ο μήνας άσκησης του ενδίκου μέσου ή εισαγωγής της υπόθεσης στο Δικαστήριο, στην πέμπτη στήλη ο μήνας της συζήτησης της υπόθεσης στο ΣτΕ, στην έκτη στήλη ο μήνας της δημοσίευσης της απόφασης και στην έβδομη στήλη ο αριθμός των μηνών που μεσολάβησαν, αφενός, μεταξύ της εισαγωγής της υπόθεσης στο ΣτΕ και της συζήτησης και, αφετέρου, μεταξύ της συζήτησης και της δημοσίευσης της απόφασης του Δικαστηρίου.

A/A	ΑΠΟΦ	ΕΙΣΗΓ ΣΚΕΨ	ΚΑΤΑΘ/ ΕΙΣΑΓΩΓ	ΣΥΖΗΤΗΣΗ	ΔΗΜΟΣ	ΧΡΟΝΟΣ (ΜΗΝΕΣ)
1	172	Π – 23	7/2016	6/2017	1/2018	11 + 6
2	173	Π – 18	7/2016	6/2017	1/2018	11 + 6
3	174	Π – 13	7/2016	6/2017	1/2018	11 + 6
4	282	Σ – 9	4/2014	12/2017 (μετά από επτ. & Ολομ)	2/2018	44 + 1
5	329	Σ - 7	4/2014	12/2017 (μετά από αναβλητική)	2/2018	44 + 1
6	458	Π – 8	7/2017	12/2017	2/2018	5 + 1
7	459	Π – 8	10/2017	2/2018	2/2018	4 + 0
8	752	Π – 9	4/2016	3/2018	3/2018	23 + 0
9	951	Π – 17	5/2017	2/2018	5/2018	9 + 3
10	1101	Π – 10	2/2018	5/2018	5/2018	3 + 0
11- 13	1102-4	Π – 16	6/2013	5/2018 (μετά από εν συμβ.)	5/2018	59 + 0

² Το άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 3900 δεν τροποποίησε και το άρθρο 56 του π.δ. 18/1989, που ρυθμίζει το βάσιμο της αίτησης αναίρεσης (φύση/περιεχόμενο των λόγων αναίρεσης). Τούτο σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι η πλημμελής αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης εξακολουθεί να συνιστά λόγο αναίρεσης (βλ. λ.χ. ΣτΕ Β' Τμ. επταμ. 951/2018, σκέψη 17).

³ Οι λοιπές (37) αποφάσεις είτε αφορούσαν σε ακυρωτικές διαφορές είτε σε αναιρετικές διαφορές ανταγωνισμού είτε σε αιτήσεις αναίρεσης επί φορολογικών υποθέσεων, οι οποίες ασκήθηκαν πριν από την 1.1.2011.

14	1347	Π – 10	5/2015	2/2018 (μετά από αναβλητική)	6/2018	32 + 4
15-20	1432-7	Π – 6	5/2016	10/2017	6/2018	17 + 7
21	1438 (Προδ.Ερωτ.)	Π – 11	3/2018	6/2018	6/2018	3 + 0
22	1440 (Προδ.Ερωτ.)	Π – 9	10/2017	1/2018	7/2018	3 + 6
23	1524	Π – 17	1/2016	5/2017	7/2018	16 + 13
24	1525	Π – 4	1/2016	5/2017	7/2018	16 + 13
25	1526	Π – 16	1/2016	5/2017	7/2018	16 + 13
26	1527	Π – 20	2/2016	5/2017	7/2018	15 + 13
27	1528	Π – 8	3/2015	5/2017	7/2018	26 + 13
28	1773	Π – 13	3/2016	6/2018 (μετά από πενταμελή)	9/2018	27 + 2
29	1775	Π – 8	7/2015	5/2018	9/2018	34 + 3
30	1887 (Προδ.Ερωτ.)	Π – 11	4/2018	6/2018	9/2018	2 + 3
31	1888	Π – 9	2/2018	6/2018	9/2018	4 + 3
32	1889	Π – 7	1/2018	6/2018	9/2018	4 + 3
33-35	1891-3	Π – 13	1/2018	6/2018	9/2018	4 + 3
36	1896	Π – 15	4/2016	6/2018	9/2018	26 + 3
37	1897	Π – 17	4/2016	6/2018	9/2018	26 + 3
38	2096 (πιλοτ)	Π – 14	4/2018	6/2018	10/2018	2 + 4
39	2218	Π – 15	5/2017	10/2018	10/2018	17 + 0
40	2219	Π – 15	10/2017	10/2018	10/2018	12 + 0
41	2220	Π – 19	7/2017	10/2018	10/2018	15 + 0
42	2338	Σ – 19	11/2013	6/2018 (μετά από πενταμ.)	11/2018	53 + 5
43	2339	Π – 19	10/2013	6/2018 (μετά από πενταμ.)	11/2018	54 + 5
44	2465 (πιλοτ)	Π – 16	6/2018	11/2018	11/2018	5 + 0
45	2568	Π – 15	10/2017	2/2018	11/2018	4 + 9

Από τον ανωτέρω πίνακα προκύπτουν τα εξής:

Η επταμελής του Β΄ Τμήματος ασχολήθηκε με δύο υποθέσεις που ήρθαν στο Δικαστήριο με τη διαδικασία της πιλοτικής δίκης (άρ. 1 παρ. 1 του ν. 3900). Και στις δύο περιπτώσεις, ο χρόνος μεταξύ της εισαγωγής της υπόθεσης στο ΣτΕ και της δημοσίευσης της απόφασής του ήταν μικρότερος του εξαμήνου. Η επταμελής δίκασε επίσης και τρεις υποθέσεις προδικαστικών ερωτημάτων (άρ. 1 παρ. 2 του ν. 3900). Σε μία υπόθεση, η απόφαση δημοσιεύθηκε εντός τριών μηνών από την εισαγωγή των ερωτημάτων στο ΣτΕ, στη δεύτερη υπόθεση, εντός πέντε μηνών και στην τρίτη υπόθεση, εντός εννέα μηνών. Συνεπώς, ο μέσος όρος απόκρισης του Β΄ Τμήματος σε προδικαστικά

ερωτήματα ήταν μικρότερος του εξαμήνου. Συνεπώς, στις υποθέσεις του άρθρου 1 του ν. 3900, το Τμήμα ενήργησε ταχέως.

Οι υπόλοιπες (40) αποφάσεις αφορούν σε φορολογικές αιτήσεις αναίρεσης, ασκηθείσες από το 2013 έως το 2018 και διεπόμενες, συνεπώς, από το άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 3900. Σε δύο από αυτές τις υποθέσεις (τις υπ' αριθμ. 4 και 5 του πίνακα, που αφορούσαν σε θέματα παραγραφής) προηγήθηκαν αποφάσεις της πενταμελούς, της επταμελούς και της Ολομέλειας, οπότε δικαιολογημένα περατώθηκαν περίπου στην τετραετία από την εισαγωγή τους. Σε δύο άλλες υποθέσεις (τις υπ' αριθμ. 42 και 43 του πίνακα), το νομοθετικό καθεστώς ήταν περίπλοκο, είχε προηγηθεί παραπεμπτική απόφαση της πενταμελούς και το εγερθέν ζήτημα της παράβασης του άρ. 78 του Συντάγματος παραπέμφθηκε στην Ολομέλεια. Οπότε και στις υποθέσεις αυτές ήταν, τουλάχιστον, εν πολλοίς, δικαιολογημένη η καθυστέρηση. Περαιτέρω, σε τρεις υποθέσεις (υπ' αριθμ. 11-13 του πίνακα) είχαν ήδη εκδοθεί απορριπτικές αποφάσεις εν συμβουλίω (βάσει της ΣτΕ 2067/2011) και οι λόγοι αναίρεσης αφορούσαν σε ζητήματα παραβίασης του *ne bis in idem* και του άρθρου 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ, τα οποία αντιμετωπίστηκαν εκ νέου από το Β' Τμήμα του ΣτΕ με αποφάσεις του 2017 και του 2018 (κατόπιν και σχετικών αποφάσεων του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ), οπότε και εδώ η καθυστέρηση ήταν δικαιολογημένη. Αναφορικά με τις εναπομένουσες 33 αιτήσεις αναίρεσης, παρατηρείται ότι σε 10 από αυτές η απόφαση εκδόθηκε εντός 12 μηνών από την άσκηση του ενδίκου μέσου, σε 13 εντός 13-24 μηνών από την άσκηση της αίτησης, σε 8 εντός 25-36 μηνών και στις τελευταίες 2 εντός 37-48 μηνών. Συνεπώς, σε 23 από τις 33 αυτές υποθέσεις, ήτοι σε ποσοστό 70%, η απόφαση της επταμελούς εκδόθηκε εντός δύο ετών από την κατάθεση της αίτησης αναίρεσης, ήτοι εντός ευλόγου χρόνου. Νομίζω ότι το εν λόγω στατιστικό είναι ιδιαίτερο ικανοποιητικό. Εξάλλου, στις 38 από τις 45 υποθέσεις που αποτυπώνονται στον πίνακα, η απόφαση εκδόθηκε εντός εξαμήνου από τη συζήτηση της αίτησης, στοιχείο το οποίο δείχνει επίσης ότι η διάσκεψη και η ολοκλήρωση της συγγραφής του σχεδίου απόφασης έγιναν γρήγορα στη μεγάλη πλειοψηφία (85%) των ως άνω υποθέσεων. Τέλος, σημειώνεται ότι στη συντριπτική πλειοψηφία των παραπάνω υποθέσεων (σε 42 από τις 45 υποθέσεις, ήτοι σε ποσοστό 93%) εισηγητής/εισηγήτρια της υπόθεσης ήταν Πάρεδρος, παράγοντας ο οποίος φαίνεται επίσης να

συνέβαλε στην ταχύτητα της εκδίκασης και επίλυσής τους από το Δικαστήριο⁴. Συναφώς, διευκρινίζεται ότι στη μεγάλη πλειοψηφία των παραπάνω 45 υποθέσεων, η επταμελής έκρινε, στην ουσία τους, δυσχερή νομικά ζητήματα, συχνά αναγόμενα στο Σύνταγμα, στην ΕΣΔΑ ή/και στο ενωσιακό δίκαιο.

Υπό τα ανωτέρω δεδομένα μπορεί να συναχθεί αβίαστα το συμπέρασμα ότι στις προαναφερόμενες σοβαρές φορολογικές υποθέσεις, η επταμελής σύνθεση του Β΄ Τμήματος ενήργησε με ιδιαίτερα ικανοποιητική ταχύτητα και οπωσδήποτε αρκετά μεγαλύτερη σε σχέση με το παρελθόν. Σε αυτό συνέβαλε (πέραν, προφανώς, της επιμέλειας και προσπάθειας της Προέδρου και των μελών του Τμήματος) και ο ν. 3900/2010, ο οποίος έχει επιτρέψει στο Τμήμα να επικεντρώνει, εντός ευλόγου χρόνου, σε γενικότερου ενδιαφέροντος ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής του νόμου και, ιδίως, στα σύγχρονα, ενισχύοντας τον καθοδηγητικό ρόλο της νομολογίας του Δικαστηρίου επί της λειτουργίας της φορολογικής Διοίκησης και παρέχοντας έγκαιρη και αποτελεσματική συνδρομή στην επιτέλεση του δικαιοδοτικού έργου των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων. Για να πετύχει τούτο, το Β΄ Τμήμα του Δικαστηρίου ερμηνεύει και εφαρμόζει το ν. 3900 με την προσήκουσα ευρύτητα και ευελιξία, με συνέπεια να φθάνει στο βάσιμο των προβαλλόμενων λόγων και στην επίλυση των αντίστοιχων νομικών ζητημάτων. Η ερμηνεία και εφαρμογή του ν. 3900 από το Β΄ Τμήμα θα αποτελέσει αντικείμενο επόμενου άρθρου μου.

Ι. Δημητρακόπουλος
Πάρεδρος ΣΤΕ

⁴ Το στοιχείο αυτό συνηγορεί υπέρ της αναγνώρισης αποφασιστικής ψήφου στους Παρέδρους, τουλάχιστον μετά από τη συμπλήρωση πραγματικής υπηρεσίας ορισμένης χρονικής διάρκειας στο συγκεκριμένο βαθμό.